

Politisk integrering av rebellgrupper

En komparativ analys av rebellgrupperna IRA och ANC

Författare:
Johan Andersson & Emelie Holmgren
950815-3096 & 960712-7660

Abstract

I den här uppsatsen gör vi en komparativ studie av politisk integrering av rebellgrupperna IRA på Nordirland och ANC i Sydafrika. Genom att se på tre faktorer eller nivåer: inom partiet, partiets följare samt stödet från internationella aktörer kan det räknas ut hur effektiv en integrering bör vara. I fallet IRA hjälpte den starka interna strukturen och folkligt stöd för kampen att genomföra skiftet från väpnat motstånd till politiskt deltagande. Däremot finns många splittringar i samhället kvar och en ökning av politiskt våld på senare tid gör att freden därmed kan ses som mindre hållbar. I fallet ANC hjälpte den brett engagerande frågan om frigörelse från apartheid att ge genomslagskraft politiskt. Det kombinerat med uppmaning till en fredlig process från gruppens ledning kan ha bidragit till en stabilare fred.

Nyckelord: *Politisk integrering, rebellgrupperingar, Nordirland, IRA, Sydafrika, ANC*

Antal ord: 6840

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
1.1	Frågeställning	3
1.1.1	Teori och tidigare forskning	3
1.1.2	Design och metod	5
1.1.3	Val av fall	5
1.1.4	Avgränsningar	6
2	Fallstudier	7
2.1	Nordirland	7
2.1.1	Grundläggande antaganden och bakgrund	7
2.1.2	Faktorer och dilemman	8
2.2	Sydafrika	12
2.2.1	Grundläggande antaganden och bakgrund	12
2.2.2	Faktorer och dilemman	15
3	Analys	18
3.1	Jämförande analys av fall	18
4	Referenser	22

1 Inledning

1.1 Frågeställning

I flertalet moderna konflikter och särskilt inomstatliga sådana går det att se hur diverse insurgenter såsom, rebeller, paramilitära grupperingar spelar en allt större roll. Anledningar till uppror kan vara många men ofta är det ideologiska, religiösa eller etniska skillnader som görs synliga. Vad kan då göras för att integrera de här motsättande idéerna i en fredsbyggande process och skulle det bidra till att freden varar längre.

Två exempel där det går att se på hur ett politiskt integrerande i en fredsbyggande process har skett är i Nordirland respektive Sydafrika. Där har integrerandet av grupper såsom IRA i Nordirland och ANC i Sydafrika skett till sådan grad att de senare utvecklats till demokratiska partier. Frågan vi ställer oss är därmed, i vilken grad var politisk integrering av rebellgrupperna IRA och ANC effektiva för en hållbar fred?

Syftet med den här texten är att expandera och utvidga den tidigare forskning som genomförts inom området integrering av rebellgrupper. Genom att använda tidigare etablerade ramverk försöker vi att ytterligare ge förståelse för den del av fredsbyggande arbete som utgörs av politisk integrering. Slutligen skall vi med hjälp av ramverket försöka dra slutsatser om huruvida politisk integrering av rebellgrupper är verksamt för en fredsprocess och om det resulterar i en hållbar och varaktig fred.

1.1.1 Teori och tidigare forskning

En av de som tidigare främst forskat och framställt material angående transformering av rebellgrupper till politiska partier är Mimmi Söderberg Kovacs. I sin text *Fractions, Followers and Friends* (2005) framställs ett ramverk som bygger på tidigare litteratur. Just det här ramverket syftar till att framhäva de faktorer som är avgörande för att en rebellgrupp ska kunna

transformeras till ett politiskt parti. För politisk integrering av rebellgrupperna som partier menar Söderberg och enligt henne tidigare litteratur att tre faktorer på olika nivåer spelar roll.

På en nivå inom partiet gäller följande för att i händelse av politisk integrering klara av en integrering utan att splittras:

“If the rebel group is characterised by a high degree of organisational unity and cohesion, rather than highly fractionalised, it is more likely that the rebel will become a viable political party” (Söderberg Kovacs 2005:5).

Den andra faktorn behandlar följare av partiet och aspekter som ger ett folkligt stöd för rebell rörelsens kamp och i framtiden som politiskt parti. Närmare bestämt definieras den kort som såhär:

“If the rebel group’s support base among the population is wide rather than narrow, it is more likely that the group will become a viable political party” (Söderberg Kovacs 2005:5).

Slutligen är den tredje faktorn partiets internationella stöd och omvärldens bild av det:

“If concerned parties, donors and mediators recognise the rebel group as a legitimacy political actor, it is more likely that it will become a viable political party” (Söderberg Kovacs 2005:6).

Utöver det använder vi oss likt Söderberg Kovacs av de dilemman inom fredsbyggande som hon framför i det kapitlet där hon medverkar i boken *From war to democracy* av Jarstad och Sisk (2008 kap. 5). Dessa dilemman kan delas upp i fyra olika. Horisontella dilemmat som behandlar hur bred inkluderingen av olika aktörer bör vara. Vertikala dilemmat syftar till val mellan effektivitet och legitimitet i förhållande till hur toppstyrd processen är, eller om den sker genom en öppen process med folklig förankring. Det systemiska dilemmat syftar till lokalt ägandeskap och styre jämfört med internationell inblandning. Slutligen handlar det temporala dilemmat om demokratisering och fredsbyggande på kort eller lång sikt (Jarstad & Sisk 2008:10–11). Syftet med att inkludera dilemman i fallstudierna och analysen är att visa på de svårigheter och prioriteringar som måste göras i en fredsbyggande process där rebellgrupper integreras politiskt efter en konflikt. Därmed kommer de dilemman som visas tydligt i fallstudierna att inkluderas främst för att begränsa till det som tydligt går att se snarare än att forcera fram en observation kan det hända att inte samtliga dilemman inkluderas.

1.1.2 Design och metod

För att ge svar på frågeställningen och uppnå syftet med uppsatsen kommer den att framställas som en komparativ analys. Med ett fokus på kvalitativa litterära källor kommer vi att jämföra de två fallen enligt tidigare presenterade teoretiska ramverk.

Utöver det kommer uppsatsen vara uppdelad i ett antal delar. Den första av dessa vilken är inledningen som just det här stycket befinner sig i, lägger grunden och presenterar de begrepp som kommer utvecklas vidare senare. Därefter följer presentationer av fallstudierna angående IRA på Nordirland respektive ANC i Sydafrika. Var fallstudie presenteras för sig där bakgrund och kontext presenteras. På det följer en applicering av de teoretiska ramverken på fallen som vi har valt att använda i den här studien. Slutligen avslutas den här uppsatsen med en komparativ analys mellan de två fallen. Där vi jämför och försöker att dra slutsatser i vilken grad politisk integreringen var effektiv och hållbar. Detta gör vi genom att jämföra processerna för att se vilket av fallen som mest effektivt integrerades. Därutöver ser vi på om huruvida och i vilken grad politiskt våld fortsatt har utövats för att på så sätt se graden av hållbar fred.

1.1.3 Val av fall

Vi har i det här arbetet valt att använda oss av den process som skedde för att integrera rebellgrupperna IRA (Irish Republican Army) och ANC (African National Congress) som politiska partier. Det IRA som man idag talar om skapades 1969 och verkade främst på Nordirland under nittonhundratalets andra hälft. Där har de gjort sig kända för att vara en mycket sofistikerad och organiserad terrororganisation som kämpar för självständighet från Storbritannien. ANC Skapades 1912 som politisk organisation i Sydafrika men ändrade sina tillvägagångssätt under 1960 talet. De har framförallt varit ansedda som en frihetsrörelse men har under perioder varit aktiva genom våldsamma aktioner och var även de terrorstämplade under en längre period.

Därmed ser vi att båda organisationerna var aktiva under samma period. Vad som även kopplar samman fallen är att båda inkluderades politiskt igen under 1990 talet. De här likheterna gör att läget i omvärlden om än kanske relevant utgör en mindre skiljande variabel. En lång historia av förtryck kännetecknar båda konflikterna och båda utkämpades av organisationer som kombinerade politik och väpnad kamp genom olika grenar eller vingar. Trots likheterna skiljer sig fallen så pass åt att en analys kan synliggöra vissa intressanta faktorer. Bland annat är det geografiska avståndet relevant för att visa på både ett annat klimat men säkerligen också kulturella skillnader. Båda konflikterna grundar sig även i en upplevd etnisk orättvisa. Dock är ANC:s kamp mer tydlig vad gäller det. Då motståndet i stort handlade om ett rasistiskt uppdelat samhälle.

1.1.4 Avgränsningar

För att förhindra en allt för stor bredd på mängden material har vi valt att avgränsa oss till vissa variabler. Det med hänsyn till den begränsade tid för att genomföra den här studien och för att behålla en tydlighet genom arbetet.

Vi väljer i den här studien att fokusera aktör-mässigt främst på de särskilda rebellgrupperingar som tidigare nämnts. Därmed kommer vi att se på strukturer och karakteristiska drag hos dessa men har inte främst för avsikt att presentera deras del i själva konfliktskedet utan snarare hur den politiska integreringen gick till och vilka faktorer som var avgörande där. Även om flera olika grupperingar var närvarande i båda konflikterna är det huvudsakligen IRA och ANC som vi fokuserar på. Det för att behålla en tydlighet och ett fokus på just transformeringen från rebellgrupper till politiska partier vilket tydligt går att se i båda fallen.

Utöver det fokuserar vi oss på ett tidsperspektiv från då politisk integrering började användas som en fredsbyggande process i områdena. Dock är vissa variabler beroende av tidigare historik vilket därmed kommer presenteras för att ge kontext. Samt att effekter av händelser vid den här tiden som är synliga i nutid kan vara viktiga att lyfta fram för att visa på om fred är hållbar.

2 Fallstudier

2.1 Nordirland

2.1.1 Grundläggande antaganden och bakgrund

Då begreppet IRA, eller Irish Republican Army som förkortningen står för, kan innefatta flera olika grupperingar i Nordirlands historia väljer vi här att inkludera de två delar som främst verkande i Nordirland. Den politiska gren och den grupperingen som slutligen formades till ett parti i fråga är närmare benämnt som Sinn Féin. Vilket känt hade nära kopplingar till den väpnade paramilitära organisationen PIRA (Provisional Irish Republican Army). Därmed kommer vi att i stort fokusera på den politiska del som senare växte fram som parti. Men vi kommer även inkludera den väpnade grenen då den process som skedde på Nordirland nära kopplar samman de två. Konflikten mellan den brittiska regeringen och irländskt motstånd i olika former sträcker sig långt bak i historien men för tydlighetens skull fokuserar vi i den här fallstudien främst från slutet av nittonhundratalet och framåt.

Då går det nämligen att se en tydlig fredsprocess och ett ökat politisk integrerande inte minst i samband med det vapenstillestånd som IRA gick ut med 1994. Vilket medförde att Sinn Féin tilläts ingå i allmänna partimöten om Nordirlands framtid. Dock var båda sidor misstänksamma och IRA bröt vapenstilleståndet 1996 i ett försök att snabba på processen med våld. I samband med att Tony Blair valdes till premiärminister 1997 upptogs fredsprocesserna och samtal inleddes med IRA än en gång. Detta resulterade så småningom i Belfastöverenskommelsen 1998 eller Good Friday Agreement som det även är känt som. Detta var den överenskommelse som gjordes mellan Storbritanniens regering och de aktiva politiska partierna som fanns på Nordirland, däribland Sinn Féin (Mac Ginty, T. Muldon, Ferguson 2007:6).

IRA och dess grupperingar har som välkänt ägnat sig åt flertalet bombdåd och politiska våldshandlingar under en stor del av nittonhundratalet. Även om varningar ofta gavs i förväg och

en del av målen för attacker var av militär betydelse går det inte att bortse från den skada som vissa dåd gjorde på civilbefolkningen (Neumann 2009:35–37).

Mellan det politiska partiet Sinn Féin och PIRA går det att se ett nära samarbete och en i stort gemensam kamp. Det då de började som grenar av en och samma organisation, nämligen IRA. Det går även att se hur de båda grundar sig i det gemensamma republikanska motståndet mot brittisk inblandning i lokalområdet. Den formen av irländsk republikanism som är närvarande grundar sig i tidigt nittonhundratals under det irländska inbördeskriget (1922–1923) (Mc Allister 2004:125). Senare under 1969 splittrades IRA i de två delar som benämns som officiella och provinsiella. I fallet Nordirland är det just de provinsiella som fortsatt var mest aktiva under konflikten som då skedde (Mc Allister 2004:126).

Vad som även bör vara känt är den uppdelning som ofta görs av de båda sidorna som katoliker respektive protestanter är något missvisande. Det handlar snarare om republikanska nationalistiska grupperingar som vill att Nordirland tillhör Irland på den ena sidan samt unionister som anser att Nordirland bör tillhöra Storbritannien på den andra (Mac Ginty, T. Muldon, Ferguson 2007:5). I den här fallstudien ligger fokus främst på den republikansk-nationalistiska sidan då som namnet antyder är just den sidan som IRA står på.

2.1.2 Faktorer och dilemman

För att på något sätt börja ifrån roten kan man se till den första delen i Söderberg Kovacs ramverk vilken behandlar struktur och sammansättning av rebellgrupper (Söderberg Kovacs 2005:5–8). Då en av de saker som IRA och de grupperingar kopplade till rörelsen är kända för är den hierarkiska struktur som utgör organisationen. Bland annat skriver Peter Neumann i sin bok *New & old terrorism* om just strukturen av IRA. En av de saker som utmärker IRA och andra grupper som ägnat sig åt vad Neumann menar är den äldre formen av terrorism är hur organisationen är uppbyggd enligt en stark hierarkisk struktur (Neumann 2009:28–29). IRA och dess förgreningar började med en tydlig hierarkisk struktur mycket likt en militär organisation som för att effektivare ägna sig åt gerillakrigföring delades upp i mindre celler. Men även då ett skifte mot en organisation mer uppdelad i celler skedde kontrollerades deras aktioner och

verksamhet strängt av organisationsledningen (Neumann 2009:29–30). Även om terrorism inte är det huvudsakliga ämnet för den här texten är fortfarande observationerna som Neumann gör om organisationens struktur i det här fallet relevanta.

Vad man då kan se som bidrar till den interna stabilitet som gör en politisk integrering möjlig är hur de olika grenarna kompletterar varandra snarare än att stå mot varandra. Faktumet att det finns ett politiskt ledarskap som kan verka i händelse av fred och inte splittras internt är i det här fallet också vitalt. Vilket gör att gruppen och dess anhängare kan se att deras intressen behandlas och förs fram även då konflikten trappas ner (Söderberg-Kovacs 2005:6).

Därutöver lyfter även John Horgan och Max Taylor att till den här hierarkiska strukturen gick det att se hur det utöver de aktiva cellerna även ingick ett brett system för att stödja dessa. Förutom de måhända hundratal som utförde väpnade handlingar fanns det även flera tusen icke-operationella medlemmar. Vilka hjälpte med allt från att bidra med gömställen åt de operationella medlemmarna till att transportera vapen. Något som visar på en god planeringsförmåga och en stor tilltro till organisationens struktur och logistik (Horgan, Taylor 1997:3).

För att se på ett perspektiv ur partiets följare kan man se på det stora stödet som fanns för motståndsrörelsen. Vilket är en annan av de delar som gör att en politisk integrering skedde i så stor grad som det gjorde på Nordirland. Genom att på ett sätt kombinera sympatin för de militära motståndsgrenarnas tidigare kamp med de politiska påtryckningar som skedde från Sinn Féins håll kan rörelsen ha stärkt sin roll som aktör i området. För att därefter övergå i en allt mer politisk process. När IRA så småningom utlyste ett eldupphör 1994 och förhandlingar började inledas med Storbritannien var det en stor förändring jämfört med den tidigare våldsamma strategin (Mc Allister 2004:124).

Därutöver går det även att koppla till hur ett brett folkligt stöd underlättar för rebellgruppen att bli ett legitimt parti. Kopplat till den tidigare nämnda breda inkluderande verksamhet som rebellgruppen använde sig av fanns det redan en grund för en väljarbas. Som Söderberg Kovacs framhäver är den grundläggande orsaken till upproret en av de viktigare delarna för hur en grupp

uppfattas av det lokala samhället där den verkar. De orättvisor som funnits sen tidigare och hur brett stöd det har i samhället ger även det en legitimitet till eventuell integrering (Söderberg Kovacs 2005:8).

Just det här är något som går att se väldigt tydligt i fallet Nordirland. Med en lång historia av brittiskt kolonialt styre, till en mindre grad religiösa och till en stor grad ideologiska skillnader för den irländsk-katolska befolkningen. I stort kännetecknas ideologin av en republikansk nationalism som motsätter sig den brittiska statsmakten. Inte minst går det att se i det som var PIRA:s officiellt uttalade mål, nämligen:

“1. To guard and honour and uphold the sovereignty and unity of the Republic of Ireland.

2. To support the establishment of an Irish Socialist Republic based on the 1916 Proclamation.

3. To support the establishment of, and uphold, a lawful government in sole and absolute control of the Republic.

These are the PIRA's long-term objectives. Its more proximal objective, however, is a simple policy of 'Brits out', i.e. withdrawal of the British military presence in Northern Ireland”

(Horgan, Taylor 1997:1).

För att slutligen se på hur omvärlden uppfattade rebellrörelsen och hur detta kan ha underlättat för integreringen går det att se på följande exempel. Den del av den nordirländska befolkningen som identifierar sig med de katolsk-nationalistiska värderingar har varit i något av en minoritet i Nordirland. Samt att den unionistisk-protestantiska delen av befolkningen historiskt åtnjutit vissa privilegier i samhället. Det har varit en av grunderna till den upplevda ärvda offerskap som går att se där men även väckt en sympati från vissa delar av omvärlden (Mac Ginty, T. Muldon, Ferguson 2007:9).

Här går det även att se på ett problem nämligen att fredsprocessen i stort leds från ett top down perspektiv av ledande aktörer däribland internationella sådana utan någon större folklig förankring. Något som kan göra att lokala grupperingar känner sig alienerade eller uteslutna från

de förhandlingar som sker. Därmed kan uppfattade orättvisor ligga och gro och möjligtvis utvecklas till våldsamheter i framtiden (Mac Ginty, T. Muldon, Ferguson 2007:2). Om just det här kommer nämnas ytterligare i senare då temporala och vertikala dilemman på Nordirland diskuteras ytterligare.

Ett horisontellt dilemma som man kan kritisera och lyfta fram är integrering och om att inkludera grupper som stöttat terrorhandlingar, vilket bör adresseras. Som framställdes i bakgrund till fallstudien har IRA gjort sig kända för att ha använt sig av terrorhandlingar för att driva fram sitt budskap. I en fredsprocess blir det därmed problematiskt då de individer och grupper som utsatts av en motstående sida i konflikten upplever att dessa förlåts och ges amnesti utan att stå inför rätta vid en inkludering i politiken (Söderberg Kovacs 2008:142–43).

Vad som nämndes tidigare är de fredsavtal framdrivna av en mindre grupp aktörer oftare effektiva och måhända lättare att driva igenom. Men risken att mindre grupperingar inte känner sig delaktiga är närvarande. Därmed ser vi i fallet Nordirland ett vertikalt dilemma där måhända effektivitet prioriterades något för högt. Vilket går att se då en lösning av maktdelning som på ett sätt stärker de nationalistiska synsätt som finns på båda sidor i regionen. Polariseringen är tydlig och syns i de uppdelade områden där respektive grupp lever för sig själva utan någon större politisk eller kulturell variation (Mac Ginty, T. Muldon, Ferguson 2007:7–8).

Ur ett temporalt dilemma kan man på visst sätt se hur att även om fredsprocessen skedde hyfsat snabbt fanns många av de orsaker som låg bakom konflikten fortfarande kvar. Till följd av det kan man enligt vissa se en ökning av våldsamheter med politiska och inte minst republikanska förtecken i Nordirland under den senaste tiden. Även om den stora samhällsliga organisationen som IRA och dess förgreningar yttrade sig som har avväpnats och ingått fredsavtal går det fortfarande att se hur just antalet politiskt motiverade våldsdåd har ökat. År 2010 begicks så många som 185 våldsdåd av republikanska dissidenter. Vilket är en markant ökning jämfört med det andra högsta antalet våldsbrott sen Belfastöverenskommelsen, 91 stycken som skedde 2009 det vill säga året innan. Eller till och med det tredje högsta antal som var 1998, vilket var samma år som Belfastöverenskommelsen (Horgan, Morrison 2011:646).

2.2 Sydafrika

2.2.1 Grundläggande antaganden och bakgrund

Den 8 januari 1912 startades det som sedan kom att kallas the African National Congress (ANC) av en grupp afrikanska chefer, samhällsledare, kyrkoorganisationer och representanter ur befolkningen för att kämpa för svartas rätt till frihet och mänskliga rättigheter i Sydafrika. Rörelsen som från början kallades the South African Native National Congress startades i en liten kyrka i Waaihoek i Bloemfontein och inte förrän år 1923 byttes namnet till det vi idag känner till (Villiers & Simanowitz 2012:39).

I början av 1960 var det lag på att svarta individer alltid behövde ha ett identitetskort på sig för att berättiga sin vistelse i så kallade 'vita områden'. ANC planerade en kampanj mot denna lag men rivalen Pan Africanist Congress, en organisation skapad av tidigare medlemmar av ANC, hann före. I mars hölls PAC:s obehäpnade protest rum som kom att sluta i ett blodbad då den sydafrikanska polisen öppnade eld mot demonstranterna och dödade 69 samt skadade 180 personer (Nationalencyklopedin, Sharpevillemassakern 2018). Detta är i efterhand känt som Sharpevillemassakern. Efter denna tragedi blev båda organisationerna, ANC och PAC, förbjudna från att på något vis vara politiskt aktiva (Nationalencyklopedin, ANC 2018; Nationalencyklopedin, Sharpevillemassakern 2018).

Efter massakern 1960 bestämde sig ANC:s ledare för att deras tidigare använda fredliga metoder inte fungerade för att få ett slut på apartheid. Istället startades ett militärt utskott med Nelson Mandela som ledare. Deras primära mål var regeringens och myndigheters byggnader och tillställningar. Två år efter att gruppen startats arresterades Mandela och dömdes 1964 till livstids fängelse för sabotage tillsammans med flera andra högt uppsatta inom ANC (Nationalencyklopedin, Nelson Mandela 2018). Kampen mot apartheid fortsatte med våld och under 1970- och 1980-talet riktades vapnen mot den ledande makten runt apartheid. Detta genom planerade och målinriktade mord och bomber mot statliga och militära byggnader. Ett antal

civila dog dock under dessa attacker och ANC var klassad som en terroristorganisation av inte bara Sydafrika utan även flera västerländska länder. Under dessa år var även Sydafrikas militär skyldiga till en del bombningar och tillslag mot ANC:s anläggningar och tillhåll tills regeringen under 1990 tog bort det tidigare förbudet mot ANC efter ett ökat tryck från både omvärlden och befolkningen i landet (Nationalencyklopedin, ANC 2018).

Nelson Mandela, Anton Lembede och Walter Sisuli startade ett ungdomsförbund tillhörande ANC i ett försök att låta ANC ta en mer provokativ roll i debatten och steget ut i att bredda målgruppen rörelsen vände sig till. Detta är en av ANC:s fördelar som både ökar deras styrka och ståndpunkt i det politiska havet idag med mångfald och stor utsträckning vad gäller medlemmar men hade även en betydande roll under den väpnade kampen då ungdomsförbundet blev ANC:s mest användbara armé (Villiers & Simanowitz 2012:43). Allt eftersom har detta sällskap skapat sig ett eget rykte och en egen röst ut mot allmänheten som, även om dessa medlemmar följer samma regler som ANC-medlemmar gör, kan förändra och förstöra ANC:s arbete (Villiers & Simanowitz 2012:43).

Perioden efter att förbudet mot ANC togs bort i början på 1990-talet och innan valet 1994 var händelserik och kritisk vad gällde makten i landet. Mord och hotande uppror från partier tillhörande den högra vingen fortsatte att styra över makten till ANC:s fördel och den mest uppenbara punkten i denna övergång var mordet på Chris Hani (Booyesen 2011:14-15), en anti-apartheid politiker som var starkt kopplad till ANC. Inför begravningen av Hani 1993 var läget kritiskt och Sydafrika stod på kanten till återfall in i en våldsam kamp av förödelse och ilska. Nelson Mandela tog tillfället i akt och vände ilskan hos befolkningen till en drivkraft och kämparglöd för att slutföra de påbörjade förhandlingarna och ta den gamla regimens makt men denna gång genom fredliga val. Denna dag kan ses som huvudpunkten i ANC:s maktövertagande då Mandela tillsammans med ANC genom moralisk auktoritet stärkte freden och makten i landet (Booyesen 2011:15). Rebellgruppen gick under ledning av bland annat Nelson Mandela, Oliver Tambo och Walter Sisulu från att ha varit en frihetsrörelse till ett politiskt parti och en del av den sydafrikanska regeringen. ANC var med och styrde landet mot en ny demokratisk och fredlig era

efter en lång och hemsk period av apartheid, grovt våld och hotande inbördeskrig och väckte stort intresse även i resten av världen och den internationella pressen (Villiers & Simanowitz 2012:40).

Från mitten av 1980-talet och därefter började ANC anta mer och mer politisk makt och när Sydafrika 1994 stod inför demokratisering var ANC redo att leda landet. Efter år av mobilisering och motstånd, fredsarbete och protester, häktningar och exil, hade ANC skapat en kärna av starka och legitima ledare att låta ställa upp i valet (Booyesen 2011:13). Inför valet 1994 deltog flertalet partier och organisationer i förhandlingarna och förberedelserna, bland annat liberala vänsterpartier, 'vita' partier och 'färgade' partier, men när valet närmade sig delades allting upp i två sidor. ANC på den ena och NP (the National Party) på den andra och många partier ställde sig då vid ANC:s sida (Booyesen 2011:14). När valet skulle äga rum var maktskiftningen till ANC:s fördel ett faktum samtidigt som säkerheten i landet inte var lika stabil. Flera högerlagda rebellgrupper gav sig tillkänna och tre dagar innan valet skulle hållas sprängdes en bilbomb nära ANC:s huvudkontor. Strax därefter detonerade ytterligare en bilbomb som sades vara signalen för det nya upproret. Det blev dock inget uppror efter detta och ANC tog makten i det nya Sydafrika efter valdagarna. I maj 1994 valdes Nelson Mandela till president (Villiers & Simanowitz 2012:40) och fullföljde ANC:s integrering i det politiska forumet. Valet fungerade som en bekräftelse om att ANC var det legitima valet och befolkningens val till att styra staten och förseglade på det sättet den osäkra perioden av förhandlingar och kamp för frihet (Booyesen 2011:16).

ANC har än idag dominans i den sydafrikanska politiken tack vare deras tid som rebellgrupp. Den äldre generationen har ett kraftigt emotionellt band till partiet då det är starkt sammankopplat med landets fruktansvärda historia och kamp för individuell identitet och frihet (Villiers & Simanowitz 2012:42). Villiers och Simanowitz diskuterar ANC:s fortfarande växande medlemsantal och framgång och förklarar det till viss del genom att ANC är mer än bara ett politiskt parti för världen, sina medlemmar och resten av befolkningen. De beskrevs som "The Movement" i många år och är av tradition och natur fortfarande mer sedd som en rörelse än ett parti (Villiers & Simanowitz 2012:42-43). Booyesen beskriver ANC som en hybrid

parti-rörelse mer än enbart en befrielse-rörelse, som dem från början var, eller enbart ett parti i en liberal-demokratisk kontext. Deras förhållning till folket samt folkets förväntningar på ANC kan fortfarande ta sig uttryck i en mer befrielse-rörelse-lik än parti-lik version (2011:486).

För fredsbyggande- och återställningsprocessen startade ANC konstitutioner för fri press och en oberoende domstol, inledde arbetet för jämställdhet, byggde upp ett ramverk för att följa de mänskliga rättigheterna och legaliserade giftemål mellan samkönade par år 2006, som det första afrikanska landet att göra detta. Mer positiva händelser var en ökning i bostäder för befolkningen och att el- och vattentillgångarna expanderades (Villiers & Simanowitz 2012:40). Efter år av rasism, kolonialism och apartheid bär Sydafrika och dess befolkning djupa ärr och ANC har varit deras symbol för befrielse och chans till förändring och förbättring. Därför har partiet ett starkt och etablerat fotfäste hos landets medborgare som känner en djupare koppling till ANC än till andra partier (Booyesen 2011:2, 4). ANC:s status som både politiskt parti och politisk rörelse med fotfäste i deras popularitet och legitimitet har utan tvekan haft en stor inverkan på deras förmåga att verka i landets regering.

2.2.2 Faktorer och dilemman

För att koppla ANC till Söderberg Kovacs teori om *Fractions, Followers and Friends* (2005) med start på gruppens organisationsstruktur och interna sammansättning. Sedan rörelsen startades har dess ledning präglats av välutbildade och kompetenta människor i form av bland annat tidigare samhällsledare och chefer. Detta har varit ytterst relevant då människor gärna följer en ledare som anses bildad och legitim och mer ofta ifrågasätter personer som inte besitter dessa egenskaper. Rätt person som ledare kan vända en svaghet till en styrka, ilska och missnöje hos en population till en kämparglöd och drivkraft, precis som Mandela gjorde efter begravningen av Chris Hani.

Som tidigare nämnt bildades ANC som en politisk rörelse för frihet och mänskliga rättigheter. Även om ANC har en stor mångfald och variation hos sina medlemmar, både gällande härkomst, samhällsklasser och politisk åsikt, har gruppen lyckats hålla sig intakt utan egentliga utskott och genom alla dessa decennier har rörelsen stått fast vid sin ideologi och hjärtefråga om än på olika

sätt. Detta är en till anledning till att organisationen förblivit en enda enhet då människor anslutit sig till ANC för att motsätta sig apartheid i första hand och då inte haft behovet att bryta sig loss efterhand.

Den enda typ av fraktion som har existerat inom organisationen var ett militärt utskott styrt av Nelson Mandela samt ett ungdomsutskott också grundat av bland annat Mandela. Det var dock viktigt att dessa grupperingar fortfarande tillhörde ANC och att dess medlemmar följde samma regler som andra ANC-medlemmar. Viktigt att poängtera är att dessa utskott inte styrdes av andra åsikter eller mål utan enbart existerade för att underlätta arbetet för ANC och öka deras ståndpunkter, genom att kämpa militärt samt skapa en större bredd och mångfald av anhängare.

Kort sagt har ANC under sin långa historia haft en stark sammanhållning och enhetlig organisationsstruktur vilket har hjälpt till att göra rörelsen till ett starkt politiskt parti i dagens Sydafrika.

Vad gäller Söderberg Kovacs andra begrepp, *Followers*, har ANC en otroligt bred stödbas och, som tidigare nämnt, en stor mångfald och variation bland sina sympatisörer. Detta har organisationen lyckats med genom att från början växa fram ur en blandad grupp med människor gällande allt från samhällsklasser till etnisk bakgrund, från kyrkoorganisationer till representanter ur den vanliga befolkningen. De har sedan fortsatt bredda sin målgrupp genom att starta upp ett ungdomsförbund som kunde ta en ny roll och ståndpunkt i debatten och nå ett nytt djup i det politiska havet. Att nå ut till unga på detta sett är ett ytterst taktisk drag på flera plan, unga människor är samhällets nästa generation vilket betyder att det är dessa individer som snart kommer att vara de relevanta intressenterna, de är lättare att påverka vilket inte enbart gör det lättare att vinna över dem utan också att med en följer oftast fler och till sist är det dessa personer som kan föra vidare kunskapen till nästa generation. Bland unga kan det dessutom lätt bli ett sätt att passa in, att ansluta sig till ANC för att tillhöra majoriteten av befolkningen och dela deras intressen.

En ytterligare orsak till deras stora medlemsstöd är deras långa historia som gett organisationen mycket tid att växa bland befolkningen i Sydafrika. Många äldre sympatisörer känner ett starkt

emotionellt band till ANC på grund av detta då det är starkt sammankopplat med deras våldsamma och fruktansvärda kamp för befrielse. Ju äldre rörelsen är desto mer tid har den haft att etablera sig hos befolkningen och ses inte som något nytt och främmande. ANC har blivit stämplade som en symbol för frihet och rätten till mänskliga rättigheter för alla samtidigt som organisationen skapat sig en legitimitet som politisk organisation och genom det skapat sig möjligheten att bli det starka politiska parti dem idag är.

Det sista av Söderberg Kovacs begrepp, *Friends*, fokuserar på det internationella stödet för organisationen vilket har gått i vågor. Under en period klassades ANC som en terroristgrupp av flertalet västerländska stater för att sedan stödjas som en befrielseörelse. Att Nelson Mandela tog emot Nobels fredspris året innan det första valet efter konflikten kan ses som ett erkännande från omvärlden att Mandela var legitim som ledare samt ANC som politiskt parti i Sydafrika. Det går även att diskutera vidare på om det var ett internationellt godkännande av befrielseörelsen ANC i rätt tidpunkt som fått till följd att partiet behöll sin etablering hos befolkningen genom valet och över två hela decennier efter. Eller om det tvärtom är det breda stödet hos medborgarna som resulterade i ett så pass stort erkännande av ANC från omvärlden.

För att se på de olika dilemman som tas upp under teori-stycket för att se hur väl den politiska integreringen av ANC skedde kan framförallt diskuteras kring det horisontella dilemmat samt det temporala. Det horisontella behandlar hur bred inkluderingen av aktörer är under integreringen av organisationen. ANC:s integrering skedde under en långdragen period för att rörelsen under en lång tid försökte påverka just det politiska planet och ta sig in i diskussionen. På grund av sitt breda fotfäste hos befolkningen och den legitimitet som gruppen själva skapat under åren, och genom förhandlingarna innan valet, kan det argumenteras för att ANC själva tog en plats inom politiken mer än fick en plats.

För att se på helheten kring Sydafrikas startsträcka in i den demokratiska eran var inkluderingen av aktörer stor. Mindre rebellgrupper och organisationer samt de stora partierna och rörelserna var inbjudna till förhandlingsbordet. Att det i den sista fasen innan valet delades upp i två sidor, ANC och NP, ändrar inte faktumet att de flesta aktörer fick möjligheten att ta sin del i

förhandlingarna och många valde då att ställa sig bakom något av partierna. Att befolkningen på detta sätt fick en bred representation i processen och att ingen röst stängdes ute är en stor anledning till att de hotande upproret inte bröt ut och att missnöjet inte växte till en konflikt.

Vad gäller det temporala dilemmat och fredsbyggande på lång eller kort sikt har Sydafrika återigen haft en lång period inför demokratiseringen vilket påverkat freden positivt både genom att befolkningen och organisationer har fått bearbeta konflikten och de bakomliggande orsakerna till denna samt att det politiska forumet har öppnats upp för många parter att ta del av. Detta har gjort det möjligt för populationen att gå från ett kanske känslostyrt tankesätt som ofta existerar i slutskedet av en konflikt till mer rationella tankar vilket bidrar till ett mer öppet och samarbetsvilligt politiskt styre vilket bidrar till ett långsiktigt fredsbyggande.

ANC som parti har kämpat för en hållbar fred genom att, som tidigare nämnt, bland annat starta konstitutioner för fri press, oberoende domstolar, utökat el- och vattentillgångarna, byggt upp ramverk för att följa mänskliga rättigheter och på flera sätt inlett arbetet för ett mer jämställt Sydafrika. Detta är exempel på en genomtänkt återställningsprocess och ett långsiktigt fredsbyggande och är antagligen en stor anledning till att ANC fortfarande har ett stort stöd hos befolkningen.

3 Analys

3.1 Jämförande analys av fall

Vad vi nu har kommit fram till är analysen mellan våra båda fallstudier. Slutsatser som man kan dra utifrån båda fallen vad gäller tidigare etablerade ramverk gör att som väntat likheter går att finna i processerna men att vissa markanta skillnader som kan visa sig beroende har gjorts synliga.

Om man ser till när partierna började inkluderas i politiken går det där att se en stor skillnad. I fallet Sydafrika uppmanade ANC:s ledare sina anhängare att föra en fredlig kamp och att med en form av moraliskt övertag ta plats som politiskt parti. Genom att inte använda sig främst av våldsamt motstånd ser kampen mer rättfärdig ut för utomstående betraktare. Om man istället ser på IRA som 1994 utlyste ett vapenstillestånd och Sinn Féin gavs tillåtelse att medverka vid partimöten verkade utvecklingen först gå mot en fredligare process men då misstänksamhet och missnöje över långsamma och otillräckliga processer växte bröts vapenstilleståndet. Detta förvånade kanske inte följarna som måhända kände på detta sätt men det skulle kunna försvåra möjligheten för legitimitet på en internationell nivå. Det är ju trots allt inte utan belägg som Nelson Mandela i fallet Sydafrika ses som en stor förebild i politiska och människorättsliga sammanhang.

Därutöver försvårar en sådan tillbakagång till våld ytterligare fredsprocesser som skulle kunna ske i framtiden. Känner inte parterna att de kan lita på varandra vid en möjlig politisk förhandling blir det horisontella dilemmat, att inkludera parter, allt svårare att ta ställning till. Frågor som *om* dessa grupper bör inkluderas i politiska sammanhang kan växa fram och om de därmed stängs ute från processer kan konflikten då eskalera ytterligare. Nu blev så inte fallet men bitterhet kan ligga kvar och bidra till att freden inte blir lika hållbar.

I båda fallen var en form av hybriditet mellan politisk verksamhet och våldsamt motstånd närvarande. I vilken grad de här formerna av samma kamp förhåller sig till varandra kan ha en inverkan på möjligheten för en lyckad transition till ett legitimt parti. Man kan på ett sätt hävda att IRA främst var en rebellgrupp som hade en politisk gren för att framföra sina åsikter medan ANC började sin bana som ett politiskt parti och senare på grund av diverse motgångar hängav sig till våldsamma handlingar. Här ser man även en intressant skillnad i fallen. Där en gemensam organisation som ANC främst verkar politiskt men hade både ett ungdomsförbund och ett militärt utskott som till viss del verkade på egen hand hade det enligt intraparti-faktorn kunnat försvåra integrationen i politiken. Dock ska det vara tydligt att båda dessa utskott, som tidigare nämnt, agerade under och för moderorganisationen ANC även om framförallt ungdomsförbundet

skapade sig ett eget rykte och en egen röst då de riktade sig till en lite annan målgrupp. Det står något i kontrast med IRA som noggrant kontrollerade sin organisation utan några märkbara splittringar mellan de väpnade och de politiska grenarna. Detta kan då enligt tidigare nämnd del av ramverket ses som den grupp som hade bäst förutsättningar av dessa två partier att genomgå processen till ett politiskt parti.

Den grundläggande politiken om att frigöra sig från ett rasuppdelat samhälle kan även här ha inverkat på hur eventuella väljare uppfattar partierna. Ur ett väljarperspektiv kan även individer som inte anser gruppens metoder vara rättfärdiga hålla med om att diskriminering utifrån ras är fel ur ett människorättsperspektiv. Väljarna kan även komma från olika samhällsskikt och även de som inte påverkades av apartheid kunde ställa sig mot den. I fallet IRA är frågan något mer polariserande och även om ett upplevt förtryck har varit närvarande handlar frågan snarare om statstillhörighet och nationalism än grundläggande rättigheter som det gör gällande ANC.

Det kan argumenteras för att båda dessa rebellrörelser integrerades väldigt lyckat på den politiska arenan under demokratiseringsprocessen men att skillnader kan ses angående hur hållbar freden i fråga varit. Detta då ANC fortfarande har stor dominans inom politiken och på väljarna i Sydafrika samtidigt som det i Nordirland är oroligt med rebellgrupper och våldsdåd. Det finns två markanta skillnader mellan IRA och ANC som kan ha påverkat processen och resultatet i stort. Den första handlar om skillnaderna i organisationernas ideologi och det faktum att ANC startades upp som en politisk rörelse och att IRA från början varit en mer klassisk rebellgrupp och med det en hybrid mellan militär och politisk organisation. I IRA:s fall kan detta ha påverkat deras legitimitet som ett politiskt parti vilket lett till oroligheterna de senaste åren. Den andra olikheten har att göra med öppenheten och inkluderingen för olika aktörer i freds- och demokratiseringsprocessen som i ANC:s fall möjliggjorde en icke framtvungad och fri förhandling samtidigt som IRA:s process blev påskyndad och lämnade röster ohörda. I efterhand har Nordirlands nedtystade och ignorerade röster tagit makten i egna händer och skapat ett nytt uppror i landet. Slutsatsen är att ju fler av dessa begrepp och dilemman en rörelse eller

organisation prickar av och uppfyller desto större är chansen för att det resulterar i en mer hållbar och varaktig fred.

4 Referenser

Booyesen, Susan. 2011. *The African National Congress and the Regeneration of Political Power*. Johannesburg: Wits University Press

Jarstad, Anna K. & Sisk, Timothy D. 2005, *From war to democracy*. Cambridge university press, New York.

John Horgan & John F. Morrison (2011) *Here to Stay? The Rising Threat of Violent Dissident Republicanism in Northern Ireland, Terrorism and Political Violence*, 23:4, p.642-669

John Horgan & Max. Taylor. 1997, *The provisional Irish republican army: Command and functional structure, Terrorism and Political Violence*, 9:3, p.1-32

Mac Ginty, Roger. Muldon, Orla T. Ferguson, Neil. 2007, *No War, No Peace: Northern Ireland after the Agreement*. Political psychology, Vol.28, No.1

Mc Allister, Ian. 2004, *'The Armalite and the ballot box': Sinn Fein's electoral strategy in Northern Ireland*. Research School of Social Sciences, Australian National University, Canberra, Electoral Studies 23, p.123–142

Nationalencyklopedin, *ANC*

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/anc> (hämtad 2018-01-02)

Nationalencyklopedin, *Nelson Mandela*

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/nelson-mandela> (hämtad 2018-01-04)

Nationalencyklopedin, *Sharpevillemassakern*

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/sharpevillemassakern> (hämtad 2018-01-03)

Neumann, Peter R. 2009. *Old and New Terrorism. Late Modernity, Globalization, and the Transformation of Political Violence*. Cambridge: Polity Press.

Söderberg Kovacs, Mimmi, kap 5: *when rebels change their stripes: armed insurgents in post-war politics*, red. Jarstad, Anna K. & Sisk, Timothy D. 2005, *From war to democracy*. Cambridge university press, New York.

Söderberg Kovacs, Mimmi. 2005, *Fractions, Followers, Friends*. Department of Peace and Conflict Research, Uppsala University. Conference Papers -- International Studies Association. Annual Meeting, Istanbul, p.1-35

Villiers, Susan de & Simanowitz, Stefan. *SOUTH AFRICA: THE ANC AT 100*. Contemporary Review, Mar2012, Vol. 294 Issue 1704, p. 39-45